CZU: 343.272 **DOI: https://doi.org/10.5281/zenodo.12072573**

CONFISCAREA EXTINSĂ CA PEDEAPSĂ PENALĂ. ARGUMENTE PRO SAU CONTRA

Garaba Mihai

doctorand, Școala Doctorală Științe Juridice și Științe Economice,
Universitatea de Stat din Moldova, avocat
ORCID: 0000-0002-9225-3181

Extended confiscation is an effective measure in deterring crime and ensuring compensation for victims. By applying this safety measure in the form of a punishment, the aim is not only to sanction the perpetrator, but also to recover the damage caused to society. This approach is considered necessary in the context of complex crimes and organized criminal activities. Conversely, counterarguments raise potential violations of individual rights, suggesting that extensive forfeiture might constitute excessive punishment. The actual effectiveness of this practice in crime prevention is also questioned. The duality of the arguments for and against extended forfeiture, exploring the implications of this method within contemporary criminal justice and emphasizing the need for a balanced approach to ensure respect for individual rights and to achieve the goals of justice and crime deterrence.

Keywords: *extended confiscation, penalty, safety measure, offence.*

În peisajul juridic global, confiscarea extinsă ca pedeapsă penală a devenit un subiect de dezbatere intensă, stârnind opinii divergente și polemici adânci. Această abordare, care depășește cadrul tradițional al confiscării de bunuri utilizate în săvârșirea infracțiunii, ridică întrebări fundamentale despre justiție, drepturile individuale și eficacitatea sistemelor penale. Acest studiu se propune să analizeze în detaliu tema confiscării extinse ca pedeapsă penală, aducând în discuție argumente atât în favoarea, cât și împotriva acestei practici.

Într-un context în care infracțiunile devin tot mai sofisticate, susținătorii confiscării extinse argumentează că aceasta reprezintă un instrument puternic în combaterea criminalității organizate și corupției. Prin extinderea confiscării dincolo de bunurile direct implicate în infracțiune, această abordare aspiră la o justiție mai amplă, în care infractorul este responsabil nu doar pentru fapta comisă, ci și pentru prejudiciul adus societății.

Totuși, nu lipsesc nici criticii acestei practici. Aceștia susțin că confiscarea extinsă poate încălca drepturile individuale, până la a constitui o formă de pedeapsă excesivă. În lumina acestor preocupări, această lucrare va explora atent atât argumentele pro, evidențiind beneficiile și scopurile sale declarate, cât și argumentele contra, evidențiind riscurile și potențialele neajunsuri ale

unei astfel de abordări în cadrul justiţiei penale. Astfel, vom naviga prin complexitatea acestei dezbateri, încercând să înţelegem mai bine provocările şi oportunităţile pe care confiscarea extinsă le aduce în discuţie în cadrul societăţilor contemporane.

Confiscarea extinsă este una din măsurile de siguranţă reglementate de Codul Penal, alături de obligarea la tratament medical, internarea medicală, interzicerea ocupării unei funcţii sau a exercitării unei profesii şi, respectiv confiscarea specială. Măsurile de siguranţă sunt sancţiuni de drept penal menite să lărgească gama de sancţiuni necesare prevenirii fenomenului infracţional.

Prin săvârşirea unei fapte prevăzute de legea penală se pun în evidenţă anumite împrejurări din realitatea socială, care sunt implicate în cauzalitatea acesteia şi care, dacă nu sunt combătute, există pericolul săvârşirii de noi fapte prevăzute de legea penală, de ex.: starea de nepregătire profesională a făptuitorului care a comis infracţiuni din culpă datorită acestei nepregătiri poate constitui sursa unor noi fapte prevăzute de legea penală. [1, p.215]

Măsurile de siguranţă au în principal caracter preventiv, pentru că sunt destinate să preîntâmpine, prin înlăturarea stărilor de pericol, săvârşirea de noi fapte prevăzute de legea penală, fie de către cel faţă de care s-a luat măsura de siguranţă, fie faţă de alte persoane. Acestea mai au şi un caracter imprescriptibil, întrucât ele nu pot fi înlăturate prin trecerea timpului, de vreme ce există starea de pericol şi, de asemenea, sunt în principiu revocabile, cu excepţia confiscării speciale si a confiscării extinse.

Confiscarea extinsă este măsura de siguranţă cu caracter personal ce constă în trecerea silită şi gratuită în patrimoniul statului a unor bunuri, în cazurile şi în condiţiile prevăzute de lege, care se poate dispune în cazul condamnării unei persoane pentru comiterea unei infracţiuni de o anumită gravitate susceptibilă de a procura un folos material, atunci când instanţa îşi formează convingerea că bunurile respective provin din activităţi infracţionale.

În anumite condiţii, confiscarea extinsă poate fi asimilată unei veritabile pedepse, aşa cum a reţinut Curtea Europeana a Drepturilor Omului (în continuare CEDO) în cauza Welch c. Regatului Unit al Marii Britanii (par. 29-35). [2] În cauză, CEDO a reţinut că, pentru a atribui unei măsuri luate de organele statului caracterul de pedeapsă, este necesar a determina dacă măsura în cauză este impusă în urma unei condamnări pentru o infracţiune.

Putem concluziona, aşadar, că alte elemente care pot fi considerate relevante în acest sens sunt: natura şi scopul măsurii în cauză, calificarea acesteia în dreptul intern, procedurile asociate adoptării şi executării acesteia,

precum şi gravitatea acesteia. În aceste condiţii, este necesar ca măsura să respecte condiţiile de proporţionalitate ale unei sancţiuni penale în raport de scopul urmărit şi să nu se aplice *ope legis*. [3, p.571]

În acest sens, în cauza Ismayilov c. Rusiei (par. 34), CEDO a reţinut că trebuie verificat dacă a existat un raport de proporţionalitate între confiscare, ca modalitate de asigurare a interesului general şi protecţia dreptului persoanei acuzate de a se folosi de bunurile sale, pentru ca acesteia sa nu îi fie impusă o sarcină excesivă.

Menţionăm că conceptul de „confiscare extinsă" a fost creat pentru a permite confiscarea bunurilor provenite din infracţiuni, fără a fi necesară dovedirea pentru fiecare bun în parte a legăturii nemijlocite existente între infracţiunea care conduce la condamnare şi bunul confiscat. Confiscarea produselor infracţiunii este singura măsură ce permite atât privarea inculpaţilor de resursele necesare continuării activităţii infracţionale, cât şi eliminarea interesului acestora de a mai comite alte viitoare fapte, prin observarea lipsei de rentabilitate a activităţilor ilicite.

În general, confiscarea ca măsură de siguranţă acţionează ca un mecanism de înlăturare a unei stări de pericol ce a apărut ca rezultat al săvârşirii unei fapte infracţionale, precum şi să preîntâmpine săvârşirea altor fapte penale. Altfel spus, confiscarea poate să acţioneze inclusiv ca o formă de prevenţie a fenomenului infracţional, constituind totodată o pedeapsă pentru inculpat, întrucât „dacă bunurile supuse confiscării nu se găsesc sau au fost comasate cu bunurile dobândite licit, în locul lor se confiscă bani şi bunuri care acoperă valoarea acestora”.

Examinând prevederile art. 106^1, alin. (1), Cod penal, observăm că, pentru a fi aplicată confiscarea extinsă, persoana trebuie să fie condamnată pentru comiterea infracţiunilor enumerate în alineatul respectiv, iar fapta trebuie să fie comisă din interes material.

Alineatul (2) al aceluiaşi articol stabileşte confiscarea extinsă se dispune dacă sunt întrunite cumulativ următoarele condiţii:

a) valoarea bunurilor dobândite de persoana condamnată timp de 5 ani înainte şi după săvârşirea infracţiunii, până la data adoptării sentinţei, depăşeşte substanţial veniturile dobândite licit de aceasta;

b) instanţa de judecată constată, în baza probelor prezentate în dosar, că bunurile respective provin din activităţi infracţionale de natura celor prevăzute la alin.(1). [4]

Aşadar, imperfecţiunea normei prevăzute la art. 106^1, ceea ce în consecinţă face dificil şi pe alocuri imposibilă confiscarea extinsă a bunurilor,

rezidă din condiția prevăzută la art. 106[1] alin. (2) lit. b) Cod penal. Așa cum am stabilit mai sus, pentru a fi posibil de aplicat confiscarea extinsă este necesar ca persoana să fie condamnată pentru una dintre infracțiunile prevăzute la alin. (1), iar fapta trebuie să fie săvârșită din interes material.

Suplimentar, prima condiție pe care o prevede art. 106[1] alin. (2), pentru a face posibilă aplicarea confiscării extinse, este existența unei diferențe substanțiale între valoarea bunurilor dobândite de persoana condamnată cu veniturile licite dobândite de aceasta.

Astfel, dacă ar fi să examinăm doar prevederile art. 106[1] alin. (1) și alin. (2) lit. a) Cod penal, aceste două condiții esențiale pentru aplicarea confiscârii extinse pot fi întrunite cu ușurință: prima este că ,,persoana este condamnată pentru infracțiune săvârșită din interes material'', a doua este că ,,se constată existența unei diferențe substanțiale dintre averea persoanei condamnate și veniturile licite dobândite de aceasta''.

Prin umrare, nu este clară necesitatea existenței celei de-a treia condiții, cel puțin în formula prevăzută la art. 106[1] alin. (2) lit. b) Cod penal, și anume, ,,instanța de judecată constată, în baza probelor prezentate în dosar, că bunurile respective provin din activități infracționale de natura celor prevăzute la alin. (1)''. Or, condiția respectivă, care necesită a fi întrunită cumulativ cu prima, îngreunează în mod nejustificat aplicarea confiscării extinse.

Sintagma ,,că bunurile respective provin din activități infracționale de natura celor prevăzute la alin. (1)'' de fapt, obligă instanța să stabilească, la aplicarea confiscării extinse, că fiecare bun confiscat provine dintr-un fapt infracțional.

Condiția respectivă este una ilogică și constituie un obstacol artificial pentru aplicarea confiscării extinse, întrucât condiția condamnării persoanei pentru una din infracțiunile prevăzute la alin. (1) este deja prevăzută.

Pentru a înțelege absurditatea acestei norme legale este necesar de examinat un caz ipotetic, în care, spre exemplu, un funcționar public pe parcursul vieții sale a săvârșit zece acte de corupție prin care a obținut în mod ilegal suma de 100 000 euro, acest fapt nefiind documentat de organele de anchetă, iar la a 11-a tentativă de săvârșire a unui act de corupție, în care funcționarul obține ilegal o suma de 1 000 EUR, funcționarul este prins în flagrant.

Reieșind din prevederile art. 106[1] Cod penal, în mod special datorită deficienței și incoerenței prevederilor alin. (2) lit. b) din această normă, organele de urmărire penală vor putea solicita confiscarea și instanța va putea dispune confiscarea doar a sumei de 1 000 EUR sau contravaloarea ei, care

formează obiectul propriu-zis al infracțiunii în care funcționarul a fost prins în flagrant, iar cealaltă sumă de 100 000 de euro, care la fel nu are o proveniență legală și care nu poate fi justificat de funcționar, nu va putea fi urmărită.

În acest sens, prevederile actuale ale art. 106^1 alin. (2) lit. b) Cod penal obligă instanța de judecată ca, la aplicarea oricărei forme de confiscări extinse, să stabilească în mod incontestabil că bunurile ce urmează a fi confiscate au o proveniență infracțională. Cu alte cuvinte, persoana trebuie să fie condamnată pentru o infracțiune, iar obiectul/bunul care urmează a fi confiscat trebuie să constituie fie obiect al infracțiunii, fie un corp delict.

Această normă legală, de fapt, impulsionează fenomenul de corupție în rândul funcționarilor/demnitarilor publici, deoarece aceștia au convingerea că prevederile art. 106^1 Cod penal stabilesc expres că vor putea fi confiscate doar acele bunuri care au o legătură nemijlocită cu o condamnare definitivă și irevocabilă.

Respectiv, riscul confiscării întregii averi a funcționarului, care a fost acumulată prin acte de corupție și care nu poate fi justificată, decade din moment ce funcționarul/demnitarul este „atent" să acumuleze bogăția nejustificată în „tranșe sau etape distincte", ceea ce face mai dificilă urmărirea acestora.

Așadar, în condițiile în care persoana este condamnată pentru o infracțiune săvârșită din interes material, iar aceasta dobândește anumite bunuri în mod ilegal ca o sursă generatoare de profit, considerăm că bunurile respective trebuie în mod categoric confiscate în folosul statului, fără ca statul să probeze că fiecare bun confiscat provine dintr-o infracțiune documentată din punct de vedere penal. Or, urmează a ne conduce de reglementările internaționale precum și de constatările CEDO, în care se statuează că instanța urmează să stabilească, în baza probabilității mari de origine ilicite a bunurilor, combinată cu incapacitatea proprietarului de a dovedi contrariul că bunurile respective au o proveniență ilegală, respectiv acestea urmează a fi supuse confiscării.

La fel, de multe ori, o persoană este condamnată pentru un episod de infracțiune de corupție care a fost descoperit de organele de urmărire penală, însă în spate poate exista o serie de alte episoade de infracțiune de corupție despre care organul de urmărire penală nici nu poate ști.

Acest lucru contribuie în mod evident, la creșterea averii nejustificate a persoanei în cauză. În acest context, este necesar de operat cu prezumția stării de fapt, precum că urmarea condamnării unei persoane, diferența dintre patrimoniul real și veniturile legale ale acestuia, provine din săvârșirea altor

infracțiuni generatoare de profit. Această modalitate de abordare va face posibilă aplicarea reală a măsurii de siguranță de confiscare extinsă, şi nu aprecierea ei ca un fapt iluzoriu sau ca pedeapsă ce nu poate fi aplicată în practică. [5]

În lumina celor expuse mai sus, este oportun să identificăm şi un contra argument pentru calificarea confiscării extinse ca fiind o pedeapsă pentru inculpat. Astfel, evidenţiem faptul că art. 107, Codul Penal al României, [6] intitulat „Scopul măsurilor de siguranţă”, stabileşte la alin. (3) că „Măsurile de siguranţă se pot lua şi în situaţia în care făptuitorului nu i se aplică o pedeapsă”, prevedere din care deducem că confiscarea extinsă reprezintă în mod neîndoielnic o măsură de siguranţă şi nu o pedeapsă, întrucât aceasta este aplicată având ca scop înlăturarea unei stări de pericol şi preîntâmpinarea săvârşirii faptelor prevăzute de legea penală , pedeapsa penală fiind o măsura de constrângere statală şi un mijloc de corectare şi reeducare a condamnatului.

În concluzie, „Confiscarea extinsă” este o instituţie ce relevă complexitatea şi sensibilitatea unei abordări care depăşeşte limitele confiscării tradiţionale în sistemul judiciar.

Argumentele pro aduc în prim-plan perspectivele descurajatoare şi compensatorii ale acestei metode, subliniind necesitatea sancţionării nu doar a infracţiunii, ci şi a prejudiciului social şi individual adus. În acelaşi timp, însă, argumentele contra evidenţiază riscurile asociate cu această practică, sub forma potenţialelor încălcări ale drepturilor individuale şi a preocupărilor privind excesul de putere statală.

Această dezbatere denotă faptul că această măsură de siguranţă necesită a-i fi aduse modificări, astfel încât aplicarea sa să fie în deplină concordanţă cu complexitatea fiecărui caz şi cu diversitatea situaţiilor. Drepturile individuale, principiul nevinovăţiei până la dovedirea vinovăţiei şi respectarea demnităţii umane trebuie să reprezinte piloni inalienabili în proiectarea şi aplicarea confiscării extinse.

Totodată este esenţial să recunoaştem că scopurile pedepsei nu sunt universale şi că contextul cultural, social şi legal influenţează în mod semnificativ percepţiile asupra eficacităţii şi eticii confiscării extinse. În acest cadru, cercetarea continuă şi dialogul deschis sunt cruciale pentru evoluţia justiţiei penale într-un sens care să reconcilieze obiectivele de descurajare, retribuţie şi reabilitare a inculpatului, cât şi de protecţie a drepturilor individuale.

În final, evaluarea constantă a practicilor juridice, împreună cu încurajarea unei reglementări clare în conţinutul legii, vor contribui la

conturarea unui cadru legal mai echitabil şi eficient, respectându-şi în acelaşi timp fundamentul etic şi moral în faţa provocărilor complexe ale societăţii contemporane.

Referințe:

1. MITRACHE, C., MITRACHE, CR. Drept penal român. Partea generală. Ediţia a VIII-a revăzută şi adăugită, Ed. Universul Juridic, Bucureşti, 2010, p. 215.
2. https://hudoc.echr.coe.int
3. UDROIU, M. Drept penal. Partea generală. Ediţia V, Ed. C.H. Beck, Bucureşti, 2018, p. 571.
4. Codul penal al Republicii Moldova din 18 aprilie 2002, publicat în Monitorul Oficial Nr. 72-74 art. 195.
5. Notă informativă la Proiectul de lege pentru modificarea Codului penal al Republicii Moldova nr. 985/2002.
6. Codul penal al României din 17 iulie 2009, publicat în Monitorul Oficial al României nr. 510 din 24 iulie 2009.